

Aktualni pogovor

POGOVOR S PRIM. MAG. ŠTEFANOM PLUTOM, DR. MED.

Prim. mag. Štefan Plut, dr. med., specialist pediater se je rodil leta 1928 v Ljubljani. V osnovno šolo je najprej hodil v Kranju in nato v Ljubljani. Leta 1946 je z odliko maturiral na Klasični gimnaziji v Ljubljani in se jeseni istega leta vpisal na Medicinsko fakulteto v Ljubljani. Zaradi svojega svetovnonazorskega prepričanja je bil leta 1949 iz Medicinske fakultete izključen, kasneje sprejet nazaj;

diplomiral je leta 1953. Opravil je specialistični izpit iz pediatrije. Svojo službeno pot je pričel na Jesenicah, kjer je ustanovil pediatrični oddelek in ga vodil vse do svoje upokojitve leta 1990. Bil je aktiven član Slovenskega zdravniškega društva, deloval v Zdravstvenem svetu Gorenjske, Republiškem svetu zdravstvenih delovnih organizacij in Gorenjskem zdravstvenem centru. Poučeval je na Srednji zdravstveni šoli na Jesenicah in za potrebe srednje medicinske šole napisal učbenik Anatomija in fiziologija človeka. Za svoje delo je prejel različna priznanja in odlikovanja.

ZV: Kako ocenjujete prehojeno življenjsko pot? Ste bili uspešen zdravnik in pediater, srečen kot človek, koliko je grenkobe v spominih?

ŠP: Upam, da je bila moja življenjska pot pediatra, ustanovitelja in predstojnika Otroškega oddelka v Splošni bolnišnici Jesenice in Šolskega dispanzerja v Zdravstvenem domu Jesenice uspešna. Veliko je bilo truda in dela.

Mislil, da sem bil pri delu in vodenju Pediatričnega oddelka in nekaj časa tudi Bolnišnice Jesenice uspešen. Kot človek sem bil srečen, da sem bil uspešen pri zahtevnem in zapletenem zdravljenju otrok in da je potekalo moje družinsko življenje brez velikih problemov.

ZV: Kakšno je življenje zdravnika »zdomca«, ki ima dom in družino v Ljubljani in delo na Jesenicah?

ŠP: Nesprejemljivo in nevzdržno. Trudil sem se, da bi družina čim prej prišla za menoj na Jesenice. Po zgornjem gorenjskem kotu sem predaval o modernem in bolj uspešnem načinu zdravstvenega varstva otrok.

Ljudem sem namreč hotel razložiti, da otrok ni majhen odrasel, ampak samostojno bitje, ki raste, se razvija, se uči in najbolje razvija v družini, kjer vlada ljubezen, ter med razumevajočimi sosedi. Zaradi pomanjkanja časa pa sem se sam seveda premalo posvečal družini.

ZV: Skoraj 50 let spremljate pediatrijo in njen razvoj v svetu in doma. V čem so življenjsko bistvene spremembe te stroke za zdravnika, v čem pa za starše in otroke?

ŠP: Zdravstveno varstvo otrok je bilo včasih odvisno od razgledanosti staršev, od usklajenosti v družini in od izbranega splošnega zdravnika. Sedaj pa zdrave in bolne otroke pregledujejo in zdravijo v otroških posvetovalnicah ter v otroškem in šolskem dispanzerju, kjer delajo specialisti pediatrije in šolske medicine. To pomeni, da otroka pokličejo na pregled, če tega sami po sebi ne storijo starši. Otroci imajo svojega pediatra, ki jih spremlja v zdravju in bolezni, rasti in razvoju in mora narediti vse, da je otrok zdrav in se pravilno razvija. Poleg tega je zelo pomembna tudi urejena patronažna služba, ki obiskuje, svetuje in pomaga vsem pomoči potrebnim družinam. Terenska služba patronažne sestre in babice mora biti nujno tesno strokovno povezana z otroškim in šolskim dispanzerjem.

ZV: V pediatriji je še posebej pomemben odnos zdravnika do malega bolnika in njegove družine. Ali gre razvoj sporazumevanja med tremi partnerji in humanost vzporedno z razvojem znanosti in znanja?

ŠP: Mali bolnik je glavna oseba in zato naj najprej sam pove svoje težave, če more, sicer naj starši povedo svoja opažanja. Starši naj tudi dopolnijo podatke o težavah in posebnostih, ki jih opažajo pri svojem zdravem ali bolnem otroku. Če v družini vlada ljubezen in enakopravnost, ne bo problemov. Zdravnik pa mora prav tako z ljubeznijo in vso pozornostjo obravnavati malega bolnika in tudi vse otroke v družini.

ZV: Zaradi sodelovanja pri katoliški verski organizaciji ste bili poslani na družbeno koristno delo. Kako prenaša takšno kazen, izobčenje in tudi krivico 21-letni nadobudni medicinec? Kako je šlo s pozabljenjem tega dela vašega življenja?

ŠP: Po osnovni šoli sem se vpisal na Klasično gimnazijo v Ljubljani. Vodil sem gimnazijski pevski zbor in z njim sodeloval na mitingih po Primorski. V okviru Zveze mladine Slovenije sem bil v Quartu Zrinjski referent za delovne akcije. Jeseni 1946 sem se vpisal na Medicinsko fakulteto v Ljubljani in opravljal izpite redno do 6. aprila 1949.

Ker sem obiskoval Marijino kongregacijo pri Sv. Jožefu v Ljubljani, so me iz Rajonskega odbora Odseka za notranje zadeve obravnavali na procesu proti Jezuitom na Upravi za državno varnost. Upravno, ne sodno, sem bil kaznovan za 24 mesecev in poslan na družbeno koristno delo v Strnišče. Izključili so me iz Medicinske fakultete, a po 12 mesecih so me iz prisilnega dela izpustili. Ponovno sem redno študiral medicino naprej. Srečno sem prestal vse te težave in ničesar ne obžalujem.

ZV: Pediatrijo na Jesenicah v okolici ste ustvarjali iz nič. Koliko časa (v %) ste porabili za neposredno delo z otroki-bolniki, koliko pa za organizacijo, prepričevanja, načrtovanje itd.?

ŠP: Najprej sem imel predavanja o modernem zdravstvenem varstvu otrok v različnih krajih Zgornjesavske doline. Poudarjal sem, da otrok ni mali odrasli in zato ima lastne in posebne potrebe v teku rasti in raz-

voja. Poleg ostalih stvari predvsem ljubezen ter enakopravnost med brati in sestrami. Matere in očetje so vedno raje hodili na predavanja. Spočetka smo uredili začasne posvetovalnice za zdrave otroke v zdravstvenih postajah in tudi v gostilnah. V Bolnišnici Jesenice je prej obstajala soba za otroke z internističnimi boleznimi in operirane otroke. Obravnavali so jih kot majhne odrasle. Pri tem so veliko vlogo igrale medicinske sestre, ki so imele doma lastne otroke. Vedno bolj se je kazala potreba po otroškem oddelku.

ZV: Koliko učinkovitih zdravil ste imeli na voljo tedaj, leta 1959, v primerjavi z izborom, ki ga imamo danes?

ŠP: Primerjava skoraj ni mogoča. Uporabljali smo že učinkovite penicilinske in nekatere druge antibiotike, imeli smo na voljo protituberkulozna zdravila. Vrste zdravil od takrat danes ni več, zelo se je spreminjala doktrina zdravljenja. To je danes mnogo bolj usmerjeno.

ZV: Iz vašega življenjepisa sklepam, da je bila tedaj Slovenija, če se slikovito izrazim, enotni pediatrični prostor. Da se je Pediatrična klinika čutila odgovorna tudi za pomoč vam, organizacijo in kakovost dela tudi na Jesenicah. Kdaj se je to spremenilo, izgubilo ...?

ŠP: V tem času so nastajali samostojni pediatrični oddelki v vseh bolnišnicah v Sloveniji. Predstojniki teh oddelkov smo bili pediatri, ki smo specializirali pri prof. L. Matajcu in M. Avčinu na Pediatrični kliniki v Ljubljani. Sicer pa smo bili z njo trdno strokovno povezani; tam so nam svetovali in priporočali, kaj storiti. Oba profesorja sta nam pomagala in nadzirala naše delovanje v novo ustanovljenih oddelkih. Ker sem bil tri leta na oddelku sam, brez pomoči, je bil tak način sodelovanja zelo dobrodošel in je zagotavljal, da sem delali strokovno pravilno. Ko je bilo na otroških oddelkih več specialistov pediatrov, ki so se ukvarjali z boleznimi posameznih organskih sistemov otrok, se je to spremenilo.

ZV: Zakaj je rodnost v Sloveniji tako majhna?

ŠP: Spremenjen način življenja, premalo zaposlitev, lastno ugodje in lažji način preživljanja sebe so glavni razlogi. Poroka in načrtovanje družine izgubljata pomen, razen če ne prinašata posebne koristi. Kot se meni zdi, ob skoraj obvezni kontracepciji spolnost ni več namenjena spočetju otroka, ampak neomejenemu spolnemu užitku.

ZV: Katere so bistvene ugotovitve o alergijskih boleznih pri predšolskih otrocih na Gorenjskem glede na vaše podatke?

ŠP: Odrasli in otroci z atopijskimi boleznimi predstavljajo na Gorenjskem 35 % vse populacije. Pri šolskih otrocih je atopikov 38 %, alergikov 15 % in otrok, pri katerih obstaja možnost za alergijo 23 %.

ZV: Prostega časa ravno niste imeli v izobilju, pa vendar, kaj vas še zanima poleg širše medicine in seveda pediatrije?

ŠP: Poleg stalnega študija in spremljanja pediatrične stroke sem rad planinaril, hodil v gozd in bil lovec, če mi je ostalo sploh kaj časa. To mi je pomenilo počitek in sprostitvev, s tem sem si nabiral novih moči za delo.

Pogovor je v imenu uredništva vodil J. Drinovec.

Zdravniki v prostem času

Z MOJIH STOPINJ

Janez Resman

Po srcu sem kmet, po poklicu pa zdravnik za srce. Že v študentskih letih, kadar mi je bilo prehudo strpeti v sivini ljubljanskih zidov, sem pobral poklonjeno Praktico in dokupljeni meh in se zapodil v bližnjo močvaro, iz katere sem pod noč prišel osran do ušes, s kupom lepih trenutkov in kakšno sliko, na katero sem bil ponosen.

Z leti sem se prebil do bolj imenitnega fotoaparata in do manj časa za take potepe – tako daleč, da sem letos kupil stroj, ki je toliko pametnejši od mene, kolikor sem sam starejši od študentskih let. A si še vedno ukradem kakšen trenutek. Malo mi je pozirala božja natu-

Sl. 1. Moj rodni kraj.

Sl. 2. Lucija.